

ESCOLA
D'ECONOMIA
SOCIAL I SOLIDÀRIA

RXA
ECONOMIA
SOLIDÀRIA

ESCOLA
D'ECONOMIA
SOCIAL I SOLIDÀRIA

LA
CIUTAT
INVISIBLE
.COOP

Barcelona School
of Management

e/s
economia
social
aracoop

MEMÒRIA DEL POSTGRAU
Economia Social i Solidària – Estudis Europeus
(XES/La CIUTAT INVISIBLE/AraCoop/BSM-UPF)
III Edició 2018-2019

Barcelona, agost 2019

1. ORÍGEN DEL POSTGRAU D'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA – ESTUDIS EUROPEUS. L'EMISE+ (2016-2017-2018).

L'origen del Postgrau Economia Social i Solidària – Estudis Europeus, i per tant també de la seva 3era edició 2018-2019, es troba en el projecte **EMISE+ (European Manager in Social Economy+)**, un projecte europeu presentat, aprovat i finançat pel programa Erasmus+, amb l'objectiu de contribuir a la “creació d'un espai europeu de competències i certificacions en l'àmbit de l'economia social i solidària”. En la seva primera edició trianual (2016-2017-2018) comptà amb un partenariat estratègic entre diverses organitzacions - formatives sociopolítiques, socioempresarials, institucionals i acadèmiques - provinents de 5 països europeus:

- Xarxa d'Economia Solidària (Catalunya)
- Centre Ressources Arobase (França)
- Gruppo Cooperativo CGM (Itàlia)
- REVES European Network of Cities and Regions for Social Economy (Brusel·les, Bèlgica)
- Institut de Ciències Socials de la Universitat de Pécz (Hongria).

En el marc del projecte, cada partner desplega algun tipus de programa formatiu, per a la seva base social cooperativa, o bé per estudiants universitaris i/o professionals. En el període de tres anys, el projecte coordinà 4 projectes formatius d'Hongria, Itàlia, França i Catalunya, amb l'objectiu de crear per tot l'alumnat dels diferents països una **passarel·la de certificació** entre :

- el títol **universitari** Manager in Social Economic, de la Universat de Pecs
- el títol **professional** Cadre-dirigeant d'entreprise d'ESS, de l'Institut AROBASE

En el cas de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya, s'optà per desenvolupar els estudis denominats **Postgrau Economia Social i Solidària - Estudis Europeus**, un programa formatiu d'un curs de durada (la primera edició del qual s'impartí entre setembre de 2016 i juliol de 2017) que enllaça coneixements teòrics i pràctics sobre l'economia social i solidària catalana amb una dimensió específicament europea i mediterrània.

En la seva 1a edició, amb la coordinació acadèmica i administrativa de **La Ciutat Invisible SCCL** i realitzada a la **Fundació Roca i Galés**, comptà amb la matriculació de 17 alumnes, que una vegada satisfets els requisits acadèmics obtingueren el títol professional “**Cadre-dirigeant d’entreprise d’ESS, de l’Institut AROBASE**”. No obstant, després de 3 anys de treballs en diferents seminaris internacionals, la passarel·la europea entre el títol francès i hongarés no fou possible de certificar, i la titolació universitària resta pendent. La segona i tercera edició se celebraren a la Lleialtat Santsenca així com en els espais universitaris del nou partner del Postgrau: la **Fundació Barcelona School of Management de la Universitat Pompeu Fabra**.

Projectes desenvolupats per l’alumnat en la I Edició del Postgrau 2016-17 (selecció)

El Rodal, ecobotiga cooperativa Sabadell (Carles Sedó)

Ass. MigrESS - Migracions i ESS (Luz Hache Ramírez i Diana de la Torre)

Botiga i marca Top Manta (Aziz Faye i Lamine Bathily, Sind. de Manters)

2. LA COMISSIÓ DE FORMACIÓ I LLIBRES DE LA XES

Així com en les tres primeres edicions ha estat La Ciutat Invisible SCCL l’encarregada de coordinar acadèmicament i administrativa el Postgrau, qui ha supervisat i acompanyat aquests treballs ha estat la **Comissió de Formació i Llibres de la Xarxa d’Economia Solidària de Catalunya**. Formada per persones i cooperatives del món educatiu, editorial i llibreter, aquesta Comissió ha estat la promotora de les quatre edicions de **l’Escola d’Estiu** de l’Economia Solidària (2016, 2017, 2018, 2019) i d’altres activitats formatives.

A més, compta amb **dues col·leccions pròpies de llibres**, en conveni amb l'editorial Icària (col·lecció Economia Solidària) i Pol·len (col·lecció Eines), amb les que construeix **un corpus bibliogràfic** que ha servit de **lectures referencials** per al Postgrau. Així, durant les tres edicions del curs i el projecte EMISE+, s'han **publicat els següents títols**:

TÍTOLS PUBLICATS COMISSIÓ FORMACIÓ I LLIBRES XES (2015-2018)

- Laville, J.L. (2015) *Asociarse para el bien común. Tercer Sector, Economía Social y Economía Solidaria*, Icària-XES.
- Albert, M. (2016) *Vida más allá del capitalismo*, Icària-XES. (Sobre l'economia participativa o «parecon»).
- Lietaert, M. (2017) *Homo cooperans 2.0. Por una economía colaborativa des del cooperativismo*. Icària-XES.
- VV.AA. (2017) *Esmolem les eines. Debats de l'Economia Solidària per a la Transformació Social*. Pol·len-XES. Textos de Jordi Estivill, Jean Louis Laville, Elba Mansilla, Ivan Miró, Óscar Rando, Rubén Suriñach i Anna Fernández: itineraris formatius, paradigmes organitzatius feministes, comuns i cooperativisme, ecosistemes locals, intercooperació i mercat social.
- Garcia, J. (2017) *L'economia solidària en 100 paraules*. Icària-XES.
- Miró, I. (2018) *Ciutats cooperatives. Esbossos d'una altra economia urbana*, Icària-XES.
- Estivill, J. (2018) *Invitació a l'economia solidària. Una visió des d Catalunya*. Pol·len-XES.
- VV.AA. (2019) *Finances ètiques i solidàries*. Pol·len-Xes.
- VV.AA (2019) *La transició a les renovables. Cap a una energia social i solidària*. Pol·len-Xes.

La Comissió, un equip estable de treball de set persones, està formada per:

- socis **individuals** XES: Jordi Estivill, Núria Reguero, Victor Giménez.
- socis **col·lectius**: La Ciutat Invisible, Cooperativa Rocaguinarda, Teler Cooperatiu Sabadell, Icària editorial, Pol·len editorial, Escola Lliure El Sol, Eduxarxa.

Tal i com ja es promogué a les anteriors edicions de l'Escola d'Estiu de la XES, en la III edició (2018) **els continguts han estat treballats per alumnat del Postgrau ESS-Estudis Europeus**. La novetat de la IV edició ha estat que s'ha mantingut les activitats centralitzades però s'ha

coordinat una estada conjunta als Caus de Mura, alberg cooperatiu, per tal de promoure l'aprofundiment de l'aprenentatge convivencial.

Dijous 20 de juny, 19h
a l'Aula Ronda
C. Sant Pere Màrtir, 24, les Borges del Camp, Barcelona

**IV ESCOLA D'ESTIU
DE LA XES 2019**

**ECONOMIA SOCIAL I
SOLIDÀRIA VERSUS
CAPITALISME DE
PLATAFORMA:
REPTES I ALTERNATIVES**

Debat sobre quin model de negoci
podem construir per substituir les
plataformes del capitalisme. Quines
alternatives ofereix el cooperativisme de
plataforma? Quins són els seus dificultats?
I la seva governança? Reflexionarem
sobre les dinàmiques d'escalabilitat i
d'adhesió.

Amb Gimmons, Scarskiblatz i Melvaks

#EscolaESStiu
www.xes.cat

**ARRELEM PER AFRONTAR
NOUS REPTES**

XES

Dijous 6 de juny, 16-21h
 a Poble Sec, Barcelona
 Cooperseca, C/343, s/n, Badalona, BCN.

IV ESCOLA D'ESTIU DE LA XES 2019

ECONOMIA SOLIDÀRIA I RESILIÈNCIA URBANA EN EL CONTEXTE DEL COL·LAPSE ENERGÈTIC

Com generar resiliència urbana resilient per una economia sostenible a les nostres ciutats en el marc del col·lapse energètic? Com podem incidir en generar ciutats més resilientes? Exemples per a poder posar en pràctica espèrtoles senyals d'òmnibús local.

Dinamitzat: Associació Sans La Clau, Organitzat: Cooperseca

ARRELEM PER AFRONTAR NOUS REPTES

#EscolaESStiu
 WWW.XES.COOP

CAPITALISME DE PLATAFORMA

ESPINA + PLACET + CINES + A = A

27/04 16:30h
TALLER XES2019
JAMES GO

Què ens sabem? Com ens afecia? I nosaltres, què hi podem fer?

Cartellera i sessions de l'Escola d'Estiu 2019.

3. II EDICIÓ POSTGRAU ESS- ESTUDIS EUROPEUS (2017-2018)

a. Nou suport: ARACOOOP

Finalitzada la I edició del Postgrau (2016-2017), l'EMISE+ seguí vigent fins 2018, amb tasques de coordinació europees relacionades amb l'emissió dels títols acadèmics, els productes intel·lectuals i la realització d'un seminari transnacional a Itàlia. No obstant, aquell període no preveia una II edició del Postgrau (2017-2018), sinó realitzar-la en la segona edició de l'EMISE+, a partir del 2019. Tanmateix, l'èxit de la I edició, així com les necessitats formatives derivades del creixement de l'ESS catalana, dugué als organitzadors a proposar una II edició pel 2017-2018 que, mentre mantenia les acreditacions EMISE+, necessitava d'altres fonts de finançament.

Així nasqué la proposta d'una II Edició del Postgrau Economia Social i Solidària - Estudis Europeus que, sota el paraigües i les acreditacions EMISE+, actualitzà els seus continguts i sol·licità el **finançament de la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector, les Cooperatives i l'Autoempresa de la Generalitat de Catalunya**. La Ciutat Invisible seguí fent la coordinació acadèmica i administrativa i la Comissió de Llibres i Formació de la XES en feu el seguiment.

b. Nous objectius

La II Edició del Postgrau ESS-EE arribà en un moment important en l'ESS catalana, amb propostes pròpies i una noves polítiques públiques de promoció que possibilitaven un **nou enfortiment socioeconòmic local**. El Postgrau havia d'acompanyar aquesta evolució, accentuant els continguts relacionats amb el desenvolupament econòmic del territori, així com amb les eines de promoció i articulació del cooperativisme com els **Ateneus Cooperatius** o les **xarxes locals** de l'ESS. En segon lloc, des del coneixement teòric i pràctic, calia reforçar les dinàmiques que contribueixen a solidificar el cooperativisme, com són totes les variants de la **intercooperació**. En tercer lloc, donat que els dispositius per a la creació de cooperatives s'ampliaven de la mà del propi àmbit i de les administracions, calia reforçar la **formació tècnica** de les persones que protagonitzen aquests processos, siguin prescriptors o membres de les iniciatives emergents, així com augmentar el coneixement entorn les polítiques públiques en relació amb l'ESS.

c. Nova ubicació: La Lleialtat Santsenca

La II edició del Postgrau Economia Social i Solidària –EE s'estructurà a partir de 3 mòduls, amb un total de 150 hores lectives, amb sessions de 4 hores de duració, realitzades els dilluns de 16.30 a 20.30h. La majoria de les sessions del Postgrau es realitzaren a la Lleialtat Santsenca, al carrer Olzinelles, 31, Barcelona. La Lleialtat Santsenca fou una cooperativa obrera de consum i avui és - després d'una lluita popular per a recuperar-la i un procés participatiu per a definir-la- un equipament públic de gestió comunitària, amb usos veïnals, culturals i cooperatius. Tan el significat com les característiques físiques de l'equipament, així com les facilitats de l'equip tècnic, fan de la Lleialtat Santsenca un excel·lent espai per al Postgrau d'ESS.

d. Iniciatives impulsores i col·laboradores

e. Entitats participants

- Coop57: www.coop57.coop
- ACAF-Wincomun www.winkomun.org
- L'Olivera SCCL www.olivera.org
- L'Aresta SCCL <https://arestacooperativa.com>
- Economat- CoopCamp www.coopcamp.cat

- **XES Mataró**
- **Dimmons** https://www.uoc.edu/portal/es/in3/recerca/grups/digital_commons
- **Som Mobilitat SCCL** www.sommobilitat.coop
- **Labcoop SCCL** www.labcoop.coop
- **MigrESS** <http://fesc.xes.cat/2017/10/11/migracio-ess-projecte-migress/>
- **Col·lectivaT** <https://collectivat.cat>
- **Olatukoop / Lanki-MCC /KoopFabrika (EH):** www.olatukoop.net,
<https://mukom.mondragon.edu/lanki/es>
- **Departament d'Economia i Empresa de la Universitat Pompeu Fabra**
- **Col·lectiu Punt6 SCCL** www.punt6.org
- **Som Connexió SCCL** <https://somconnexio.coop/>
- **La Borda SCCL** www.laborda.coop

4. III EDICIÓ POSTGRAU ESS- ESTUDIS EUROPEUS (2018-2019)

La III edició del Postgrau 2018-2019 ha mantingut les característiques generals de l'anterior edició, si bé ha presentat una novetat important. La signatura de l'acord entre La Ciutat Invisible SCCL i la Fundació Institut d'Educació Contínua (titular de la **Barcelona School of Management**, centre adscrit a la UPF), perquè el Postgrau incorpori docència associada a la UPF i perquè el seu alumnat sigui mareixedor del títol propi de la UPF:

“Curs de perfeccionament en empreses d'Economia Social i Solidària (10 crèdits ECTS).

La III Edició del Postgrau d'ESS-Estudis Europeus s'ha abasat en la concepció que **la formació és una dimensió estratègica per a garantir la viabilitat econòmica i incrementar la potència de transformació social** de les iniciatives de l'ESS. En el Postgrau, la formació socioeconòmica s'aborda des de diferents **camp de coneixement**: Història i Teoria del Cooperativisme, Economia Social i Solidària, Teoria Social, Economia Feminista, Finances Ètiques, Desenvolupament Comunitari i Local, Gestió Societària i Administració socioempresarial. Les fonts de coneixement provenen de **l'anàlisi i sistematització de l'experiència en cooperativisme i ESS**, així com per la participació dels docents en nombrosos projectes de Recerca, Consultoria i Assessorament en la constitució de Cooperatives, Administració empresarial, Docència i Intervenció Comunitària i en xarxes sociopolítiques d'ESS. Pel que fa a la metodologia, el Postgrau fomenta una **formació participativa, interdisciplinària i teòrico-pràctica**, que facilita la creació, aplicabilitat i transferència del coneixement col·lectiu, bevent de diferents fonts teòriques i d'aprenentatges destil·lats de les pràctiques socioeconòmiques concretes.

Pel que fa a **continguts**, la III Edició del Postgrau ESS-EE ha reforçat els continguts teòrics i accentuant els elements relacionats amb el desenvolupament econòmic del territori, així com amb les eines de promoció i articulació del cooperativisme com són els **Ateneus Cooperatius**, els ecosistemes cooperatius locals i les xarxes locals de l'ESS. En aquest sentit, s'ha establert una col·laboració no només amb **Coòpolis** (Ateneu Cooperatiu de Barcelona) sinó amb **l'Ateneu Cooperatiu del Baix Llobregat** (Cercle Prat) i **l'Ateneu Cooperatiu Catalunya Central**.

En segon lloc, s'ha ampliat l'anàlisi estratègic del cooperativisme, oferint marcs de coneixement sobre els seus reptes emergents (migracions, etc) així com l'anàlisi respectes els **sectors productius** de l'ESS (**cooperativisme de plataforma, agroecologia, cultura cooperativa, mobilitat i logística sostenible**).

En tercer lloc, donat el moment on els dispositius per a la creació de cooperatives s'amplien de la mà del propi àmbit i de les administracions, s'ha reforçar la **formació tècnica** de les persones que protagonitzen aquests processos, siguin prescriptors o membres de les iniciatives emergents, així com el coneixement entorn les **polítiques públiques** vigents en relació amb el

cooperativisme i l'ESS. També, a partir del tercer modul i la incorporació de coneixement de la docència de la **UPF** i nous docents de **Lanki-Mondragón** En aquesta capacitació, es reforçarà els coneixements sobre aquelles dinàmiques que contribueixen a solidificar el cooperativisme, com són la comunicació del propi projecte, la gestió del temps i totes les variants de la intercooperació.

Una **trentena de docents**, provinents del món cooperatiu i de l'ESS, ha format part del curs per a desenvolupar aquest pla d'estudis, tot incorporant nous continguts que, en alguns casos, s'havien generat en l'edició anterior. La III edició ha mantingut la seva estructuració en **3 Mòduls formatius** (150 hores lectives), aprofundint en **4 dimensions**: coneixements generals de l'ESS, intercooperació i enfortiment socioeconòmic local, la dimensió internacional i les qüestions emergents i la **formació tècnica**.

1. **Primer Mòdul.** Economia Social i Solidària a Catalunya: de la cooperativa a l'enfortiment socioeconòmic local
2. **Segon Mòdul.** Economia Social i Solidària: debats emergents i sectors productius
3. **Tercer Mòdul.** Constitució i administració de cooperatives i empreses de l'ESS

Elba Mansilla a la Barcelona School of Management: règim intern cooperatives.

Jordi Valls a la Lleialtat Santsenca sobre el desenvolupament territorial al Quebec.

Jordi Estivill a la Lleialtat Santsenca sobre conceptualització de l'ESS.

Primer Mòdul. ESS a Catalunya: del cooperativisme a l'enfortiment socioeconòmic local

- 1) Dilluns 8 d'octubre del 2018. Presentació del Postgrau. Presentació individual de l'Alumnat: noms, experiències, motivacions. Treballs en grup: quins interessos a aprendre al postgrau?
- 2) Dilluns 15 d'octubre del 2018. Història del cooperativisme a Catalunya
- 3) Dilluns 22 d'octubre del 2018. Economia social, economia solidària, tercer sector: conceptualització. Treball en Grups: EcoSocial, EcoSolidària o TercerSector?
- 4) Dissabte 26 d'octubre del 2017. Visita a la FESC. Anàlisi de l'ESS catalana segona la FESC
- 5) Dilluns 29 d'octubre del 2018. L'economia social i solidària a Barcelona i Catalunya: sectors, evolució i reptes. El Balanç Social.
- 6) Dilluns 5 de novembre del 2018. Grups de Treball per conèixer's i compartir visita a FESC.

Debat: Quins són els punts forts i febles de l'ESS? (Segons el vist a la FESC)

7) Dilluns 12 de novembre del 2018 Economia Feminista i ESS: confluències i debats teòrics. Economia Feminista i ESS: bones pràctiques transformadores

9) Dilluns 19 de novembre del 2018 Finances Ètiques i Solidàries: presentació llibre Eines. Debat: Coop57, Fiare, CAF. *

10) Div. 23, diss 24 i diumenge 25 novembre 2018 Visita a Mura: Caus de Mura, Les Refardes, Ateneu Coop Catalunya Central (Alba Rojas).

10) Dilluns 26 de novembre del 2018. Ecosistemes Cooperatiu Locals: Visita al Prat de Llobregat: La Nau de l'Economia Solidària. L'ateneu Cooperatiu del Baix Llobregat.

11) Dilluns 3 de desembre del 2018 Polítiques Públiques i ESS: els Ateneus Cooperatius i el CECSS de BCN.

12) Dilluns 4 de desembre del 2018. Debat sobre continguts primer modul i tancament.

Segon Mòdul. Reptes globals i sectors productius emergents de l'ESS.

1) Dilluns 4 de febrer del 2019. L'emergència global de l'ESS.: Europa i Mediterrània, Amèrica, Àfrica i Àsia. Sessió de Treball sobre el TP1.

2) Dilluns 11 de febrer del 2019. Le Chantier de l'économie sociale (Quebec) i les Cooperatives de desenvolupament Regional. Sessió de Treball sobre el TP1.

3) Dilluns 18 de febrer del 2019. L'economia col·laborativa procomú: debats i reptes internacionals. Cooperativisme de Plataforma: Som Mobilitat i Xarxa europea.

4) Dilluns 25 de febrer del 2019. La cadena productiva agroecològica i l'ESS. Cas: Queviure-FoodCoop.

5) Dilluns 4 de març del 2019. Cultura Cooperativa i Gestió Comunitària d'equipaments Culturals. Visita: Ateneu Popular de Nou Barris

6) Dilluns 11 de març del 2019. Mobilitat i logística sostenible: visita a Bicihub del Poblenou, Pol Coop Besòs.

7) Setmana 14 al 17 de març del 2019. Visita a Andalusia. Marinaleda, cooperatives de Sevilla i experiències comunitàries, trobada amb cooperativistes Andalusia i País Basc. ****

8) Dilluns 25 de març del 2019. Migracions i Economia Social i Solidària. DiomCoop, Coophalal, ColectivaT, MIGRESS, TIC:TAC. **

9) Dilluns 1 d'abril del 2019 Presentació TP1 Avaluació col·lectiva TP1

Tercer Mòdul. Constitució i administració de cooperatives

- 1) Dilluns 8 d'abril del 2018 La cooperativa SCCL: forma jurídica i organització societària.
- 2) Dilluns 15 d'abril del 2019. Presentació de 3 classes de cooperatives: treball, consum i habitatge. La Boirda, cooperativa d'habitatge MCU.
- 3) Dilluns 29 d'abril del 2019. Gestió societària, assemblees i sostenibilitats col·lectives. El règim intern en les Cooperatives: com regulem col·lectivament la sostenibilitat?
- 4) Dilluns 6 de maig del 2019. Eines pràctiques per la gestió del temps.
- 5) Dilluns 13 de maig del 2019. La intercooperació i els grups cooperatius.
- 6) Dilluns 20 de maig del 2019. La planificació de la proposta de valor. Treballar TP2.
- 7) Dilluns 27 de maig del 2019. Estatus socials.
- 8) Dilluns 3 de juny del 2019 Introducció a la comptabilitat cooperativa. El Pla de Viabilitat Econòmica.
- 9) Dilluns 10 de juny del 2019. Treball en grups TP2
- 10) Dilluns 17 de juny del 2019. Presentació TP2.
- 11) Dilluns 1 de juliol del 2019. Presentació TP2 i tancament del Curs

DOCÈNCIA III EDICIÓ (36 docents de 27 entitats cooperatives i universitàries).

- Ivan Miró (La Ciutat Invisible SCCL)
- Jordi Estivill (XES)
- Elba Mansilla (LCI)
- Òscar Rando (Gats- Esperanzah)
- Ana Muñoz (Coòpolis)
- Xavi Teis (Coop57)
- Roger Fonts (ACAF-WINCOMUN)
- Maria Antònia Bartolí (FETS)
- Alba Rojas (Ateneu Cooperatiu Catalunya Central)
- Ester Cases (Les refardes SCCL)

- Ferran Martínez (Caus de Mura SCCL)
- Clara Soler (FIARE)
- Ruben Suriñach (XES-Balanç Social)
- Anna Fernàndez (XES-Pam a Pam)
- Jordi Garcia Jané (LabCoop SCCL)
- Mayo Fuster (DIMMONS)
- Arnau Vilardell (Som Mobilitat SCCL)
- Jordi Valls (LabCoop SCCL)
- Annaïs Sastre (CoopCamp Ateneu Cooperatiu Camp de Tarragona)
- Diana Amigó (Quèviure SCCL)
- Xavier Urbano (Quesoni SCCL)
- Kike Tudela (Ateneu Popular de Nou Barris)
- Carla Alsina (Ateneu Popular de Nou Barris)
- Pere Serrasolses (Biciclot SCCL – Bicihub)
- Luz Helena Ramirez Hache (MigrESS)
- Diana de la Tirre (MIgrESS)
- Marie Faye (DIomCoop SCCL)
- Pelin Dogan (Col·lectiva't SCCL)
- Najia Lofti (CoopHalal SCCL)
- Maritte (TICTAC SCCL)
- Carles baiges (La Borda, SCCL)
- Lluç Hernandez (La Col SCCL)
- Arianne Kareaga (Lanki- Mondragón)
- Silvia Ayuso (BSM-UPF)
- Josep Castanyer (BSM-UPF)
- Ramon Bastida (BSM-UPF)

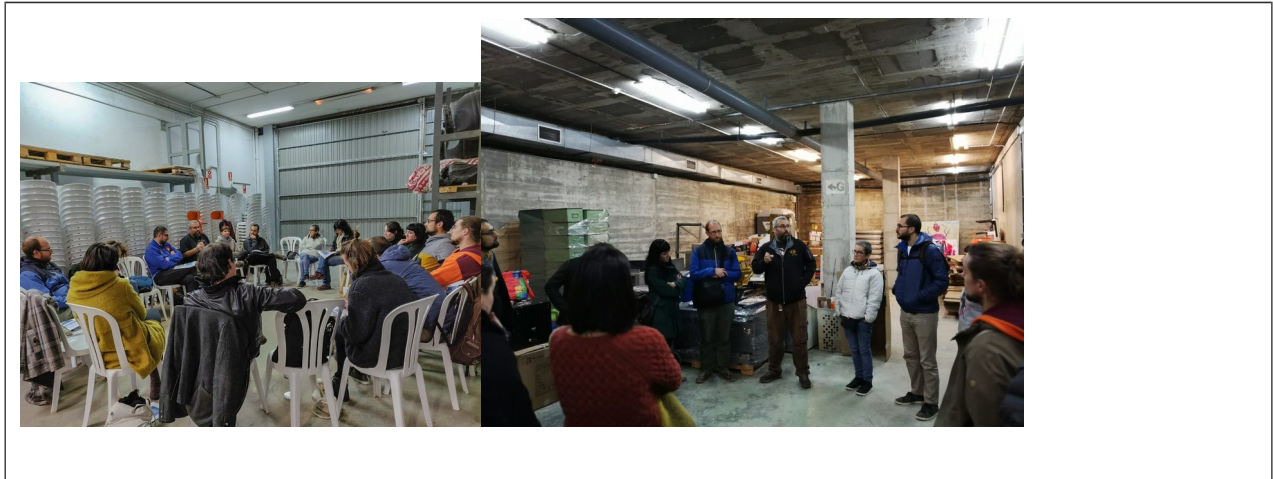
AGROECOLOGIA AMB ANNAÍS SASTRE I DIANA AMIGÓ

CULTURA COOEPRATIVA AMB KIKE TUDELA, CARLA ALSINA I XAVI URBANO

ECOSISTEMA D'ECONOMIA SOLIDÀRIA DEL PRAT DE LLOBREGAT

*Docència oberta Fiances Ètiques i Solidàries. A la Lleialtat Santsenca. 19/11/2018.

Finances Ètiques i Solidàries, eines de transformació social

TAULA RODONA AMB

Maria-Antònia Bartolí (FEPS)
 Clara Soler Roig (FIARE)
 Xavi Teis (COOP57)
 Roger Fonts (COMUNITATS AUTOFINANÇADES)

Dilluns 19 de novembre de 2018 · 18:30h
a la Lleialtat Santsenca (Olzinelles, 31, BCN)

ESCOLA D'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA XES
 COMISSIÓ DE FORMACIÓ I PUBLICACIONS DE LA XES
 LA LLEIALTAT SANTSENCA
 ESCRITORS DE DRETS SOCIALS I ECONÒMICS

Activitat: Amb assistència d'una quarantena de persones, l'obertura de la docència de les Finances Ètiques i Solidàries al públic general és un retorn comunitari a La Lleialtat Santsenca, on es realitza al Postgrau, així com al barri de Sants. En col·laboració amb la Comissió de Formació i Publicacions de la XES, coeditora del llibre presentat.

**Docència Oberta: Dones migrades i cooperativisme. 25/3/2019. Lleialtat Santsenca.

Valoració de l'activitat: L'activitat constà de dues sessions. A la primera, Luz Hache Ramirez de MigrESS compartir la tasca de l'associació, així com la seva recerca sobre les migracions, el racisme, la diversitat i l'economia solidària, com una eina per fomentar l'autoorganització econòmica de les persones migrades a Catalunya.

La segona part consistí una taula rodona amb diverses sòcies de cooperatives, tant de treball com de serveis financers, que posaren l'accent en el paper de les dones migrades en la construcció d'alternatives econòmiques des de la diversitat. L'activitat, tant per l'alumnat i públic interessat (membres de l'associació La Troca), representà una oportunitat pionera de comptar amb protagonistes d'iniciatives cooperatives de dones migrades.

***Visita a l'Ecosistema Cooperatiu del Bages, novembre del 2018.

Valoració activitat:

L'objectiu de la visita al Bages era doble. En primer lloc, conèixer experiències de cooperatives de treball assentades orientades a la sostenibilitat i **producció agroecològica**, com **Les Refardes SCCL**, amb la seva aposta per la sobirania leimentària i la recuperació de llavors; **el propi Caus de Mura**, i la seva aposta pel turisme sostenible, i **Mengem Bages**, per la **distribució comercial de producte agroecològic català**. Totes ells son iniciatives que revifem el camp català, creen llocs de treball i posen en el centre un **canvi de model productiu** orientat cap a la sostenibilitat ambiental.

En segon lloc, la visita tenia interès en conèixer com s'articula un **ecosistema cooperatiu local**, que a partir de la figura de **l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central** genera estructures de reproducció de l'ecosistema, d'arrelament territorial i d'incidència social, en concertació amb l'administració pública i activant els actors socioeconòmics del territori.

**** Visita a Andalusia, març del 2019

La Caótica, Sociedad Cooperativa Andaluza.
Trobada cooperativisme català (Coòpolis BCN, Coop Maresme), basc (Lanki-Mondragón, Olatukoop) i andalús (Autonomia Sur, El Topo).

Visita al municipi de Marinaleda: ajuntament i cooperativa de producció i transformació agrària
Visita a l'espai de co-treball cooperatiu Tramallol.

Visita al teatre Cooperatiu La Quadra de Sevilla.

Visita a l'Associació vencedores, del barri de les 3.000 Viviendas de Sevilla.

Bibliografia recomanada del Primer Mòdul

- Jordi Garcia Jané (2012) "Autogestión y Cooperativismo" a *Papeles de Economía Solidaria* núm. 3, Bilbo: REAS Euskadi.
- Pierluca Ghibelli "La cooperación social en Italia y la experiencia del consorcio CGM".
- Ester Vidal (2007) "De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització", a *Nexe* núm. 19, Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.
- Daniela Osorio (2014) "Economía Solidaria e interdependencia: aportes desde perspectivas feministas" *UAB Quaderns de Psicologia* Vol. 16, No 1, 153-165.
- Miriam Nobre (2015) "Economía solidaria y economía feminista: elementos para una agenda" a *Papeles de Economía Solidaria* Número 4, REAS –Euskadi
- Jordi Garcia Jané (2012) "El olmo de la economía solidaria", *Mientras Tanto*.

- Jordi Garcia “Objectiu: mercat social”.
- XES (2015) 14 MESURES CAP A LA DEMOCRÀCIA ECONÒMICA MUNICIPAL
- Ivan Miró (2018) “Noves polítiques públiques per l’Economia Social i Solidària a Catalunya: una oportunitat per la intercooperació i el canvi de model?” a *Ciutats Cooperatives*. Barcelona: Icària.
- Ivan Miró (2018) “Què són i què poder ser els Ecosistemes Cooperatius Locals?” a *Ciutats Cooperatives*. Barcelona: Icària
- Ajuntament de Barcelona. PLA D’IMPULS DE L’ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA 2016 – 2019.
- VVA (2017) *Esmolem les eines. Debats de l’Economia Solidària per a la Transformació Social*. Materials de l’Escola de l’Economia Solidària de Catalunya, Pol.len-XES.
- Jean-Louis Laville “Cap a una economia social i solidària”, *Nexe* núm. 11 gener del 2003.
- Xavier Teis “Accés al finançament cooperatiu, ètic i solidari. Les finances ètiques i el cas de Coop57”.

Bibliografia Segon Mòdul

- Miró, I. «Commons & Coops. Vers l’autogovern del comú» a VV.AA. (2017). *Esmolem les eines. Debats de l’economia solidària per la transformació social*, Pol·len/Icaria/Tigre de Paper/xes: Barcelona.
- Mendell, M. (2011). «La coproducció de polítiques socials al Quebec: el cas de l’economia social», *Nexe* 27, fctc, Barcelona.
- Suriñach, R. (2017), *Les altres economies de la ciutat. Identificant l’ecosistema d’economies transformadores de Barcelona*. Marge: Barcelona.
- Fernández, A.; Miró, I. (2016) *L’economia social i solidària a Barcelona*, Marge Books, Barcelona.
- Scholz, T. (2016). *Cooperativismo de plataforma: Desafiando la economía colaborativa corporativa*. Dimmons: Barcelona.

- Fuster, M. (2016). «De la economía colaborativa corporativa a la social, procomún, feminista y ecológica», Prefaci a Scholz (2016).
- MigrESS (2018) “Fent passos cap a una economia solidària intercultural”. Inèdit.

El Treball de Postgrau 1 (TP1)

El TP1 (Assaig teòric sobre l'ESS) és un treball de recerca grupal, d'un màxim de 10 pàgines, que avaluà col·lectivament l'abril del 2019. Pretén ser una eina per la interiorització del coneixement compartit al llarg de les primers sessions, de caràcter més teòric o reflexiu. En la seva estructura, s'han d'afrontar satisfactòriament els següents elements:

1. **Justificació del projecte:** Quina problemàtica social o necessitats afronta el projecte? Quin àmbit de l'ESS vol estudiar? Què motiva personalment a fer el treball?
2. **Marc Teòric:** Conceptes clau: ESS, Economia Feminista, Finances ètiques, Sobirania Alimentària, Pensament decolonial, Acció Comunitària, Economia Circular? Referències teòriques, autores, llibres, documents per fonamentar plantejaments, hipòtesis a investigar.
3. **Experiències pràctiques inspiradores:** iniciatives d'ESS de Catalunya i d'arreu del món amb pràctiques interessants, models suggerents, encerts a emular, errors a evitar.
4. **Conclusions i Propostes d'Acció.** Proposta d'acció que serà desenvolupada al TP2.

El Treball de Postgrau 2 (TP2)

El TP2, que s'entrega i es presenta al final del 3er mòdul, inclou la proposta de **creació d'una cooperativa o iniciativa de l'economia social i solidària**, valorant sobretot 4 àmbits de treball:

1. Definició dels Estatus Socials, Objecte Social
2. Viabilitat Econòmica, Pla Financer
3. Organització Societària, Sostenibilitats Col·lectives, Governança
4. Intercooperació, Aliances Estratègiques, Relacions amb Clients/Proveïdors

Treballs de l'alumnat del Postgrau 2018-2019 i avaluacions (adjunt a l'annex 1)

Taller rotatiu grupal pel TP2, a la BSM. Tutors Ivan Miró, Ramon bastida.

5. ALUMNAT (2018-2019)

a. Perfils de l'alumnat inscrit

En els criteris de selecció de l'alumnat es facilità la participació de persones en situació d'atur / precarietat (cost reduït de matriculació), i/o situacions administratives i socials excloents (migrants). Es valorà la participació en xarxes locals o sectorials de l'ESS, així com ser membres de cooperatives o en projecte de crear-ne. S'oferiren beques en funció de la seva situació socioeconòmica.

De **45 sol·licituds d'informació i/o admissió**, finalment la segona edició del Postgrau tingué **26 alumnes inscrits** amb els següents perfils:

- ✓ Home, 37 anys, periodista , Sant Vicenç dels Horts, assalariat empresa periodística, soci-col.laborador La Directa.
- ✓ Dona, 27 anys, ciències ambientals, Palma, operària, CCCP Poblenou.
- ✓ Home, 32 anys, enginyer agrònom, Veracruz Mèxic, horts comunitaris.
- ✓ Home, 26 anys, enginyer, Barcelona, professor associat UB, hardware lliure.
- ✓ Dona, 49 anys, Alemanya, empresarials, manager en transnacional TIC, grup consum eco.
- ✓ Home, 32, Girona, polítòleg, treballador comunitari, mobilitat.
- ✓ Dona, 32, arquitecta, Bordils, constituint una cooperativa de treball.
- ✓ Home, 30, Sagunt, periodista, tècnic assalariat en cooperativa de comunicació.
- ✓ Home, 27 anys, Vilassar de Dalt, pedagogia, tècnic Esplais.
- ✓ Home, 29 anys, sociologia, assalariat en cooperativa, soci de La Directa.
- ✓ Dona, 34 anys, Palma, sòcia-treballadora cooperativa cultural.
- ✓ Dona, 26 anys, Olot, educadora i tècnica ateneu cooperatiu Garrotxa, treballadora cooperativa.
- ✓ Dona, 39, Terrassa, antropologia, formadora a escola.

- ✓ Dona, 34, L'Arboç, ambientòloga, CoopCamp.
- ✓ Dona, 31, Montferrer (Alt Urgell), politòloga, sòcia-treball cooperativa educació.
- ✓ Dona, 28 anys, Barcelona, psicologia, tècnica Coòpolis, militant Can Batlló.
- ✓ Dona, 30 anys, Seu d'Urgell, periodista, institució pública.
- ✓ Dona, 41, Barcelona, educació social, teatre, xarxa local ESS Coopoblet.
- ✓ Dona, 37, Itàlia, master finances, analista de risc, Fiare.
- ✓ Dona, 54, Esparraguera, comptable, Som gestió-Gats.
- ✓ Home, 29, Barcelona, historiador, gerent CNJC.
- ✓ Home, 46, Buenos Aires, cineasta, soci-treballador cooperativa audiovisual
- ✓ Dona, 28, La Rioja, economista, gestora cultural SmartIB, la Garrofera.
- ✓ Dona, 26, Castelldefels, educadora social, sòcia-treballadora cooperativa cultural.
- ✓ Home, 29, Barcelona, comptable en multinacional.
- ✓ Dona, 32, Cáceres periodista, autònoma.

Algunes de les característiques de l'alumnat inscrit:

- 16 dones (61,53%) / 10 homes (38,46%)
- Mitjana d'edat 33 anys (26 < 54)
- 2 persones d'origen extracomunitari
- 0 persones aturades
- 13 sòcies-treballadores i treballadores en cooperatives (50%)
- 9 demanen i se'ls concedeix beca (gratuitat/reducció) per falta d'ingressos (44%)

b. Criteris d'avaluació de l'alumnat

Per a l'obtenció dels títols cal haver realitzat i aprovat ambdós treballs, així com assistir obligatòriament al 85% de les sessions. Per tant, els mecanismes de control són:

A) Signatures del full d'assistència

B) Treballs de Postgrau: TPO exercici de síntesi sobre les ponències assistides a la FESC (no avaluable) i TP1 i TP2, de realització pròpia, individual o en grup, que permeten avaluar el grau d'aprenentatge i d'assoliment d'objectius. L'avaluació dels TP1 i TP2 és qualitativa i grupal, a partir de les sessions on: a) els estudiants valoren el grau de satisfacció de la seva feina, b) el grup valora els treballs a partir de lectures realitzades i les exposicions orals i c) el coordinador acadèmic ressaltava els punts forts i els punts febles de cada treball.

Qualificacions (segons Assistència)

- Assistència amb dret a Certificat: Alta (95%), Bona (90%), Baixa (85%)
- Assistència sense dret a Certificat: Insuficient, No assistència

Qualificacions (amb Assistència i segons qualitat dels Treballs i participació a classe)

- Matrícula d'Honor, amb dret a títol
- Excel·lent, amb dret a títol
- Notable, amb dret a títol
- Bé, amb dret a títol

Resultats acadèmics i relatius a la ocupabilitat:

- 25 de les persones inscrites acaben el Postgrau amb dret a certificat d'assistència (96%)
- 25 de les inscrites realitzen favorablement les tasques amb dret a títol (96%)
- 4 persones han trobat nova feina durant el curs en cooperatives.

5. VALORACIONS I PROPOSTES DE L'ALUMNAT

“Acabo amb la sensació que em queda molt per aprendre, però que tinc a l'abast tot el que necessito per a fer-ho. He d'agrair a l'organització del curs la qualitat de les sessions i els materials que ens heu fet arribar, és un postgrau molt recomanable per el nivell de les sessions i alhora per la vessant pràctica del mateix. He trobat molt ric el postgrau sobretot donat que totes les persones expertes provenen del vincle entre la generació de coneixement, la materialització de les propostes en projectes i l'articulació política en xarxes, col·lectius i comunitats”.

C.A. 32 anys. Durant el curs ha trobat feina com a coordinadora d'equipament públic de gestió comunitària de Barcelona.

“El Postgrau m'ha ajudat a entendre l'ESS i a créixer en coneixements i pràctica. I m'ha motivat a plantejar-me tirar endavant un projecte cooperatiu!”

M. G. 23 anys. Durant el curs ha trobat feina en un Ateneu Cooperatiu.

A partir de la informació extreta dels **qüestionaris** propis complerts (13 qüestionaris), així com la sessió de **valoració col·lectiva** de final de curs, l'alumnat de la II edició del Postgrau fa una valoració molt positiva del curs tant dels aspectes logístics i tècnics (que han millorat respecte l'edició anterior, amb el canvi d'ubicació a La Lleiàltat Santsenca) com de la vessant acadèmica.

En concret l'alumnat **valora molt positivament:**

- La composició i docències del professorat, provinent de la pràctica reflexiva del cooperativisme i l'ESS.
- La possibilitat de conèixer experiències socioeconòmiques de primera mà, tant a l'aula com en les visites al Camp de Tarragona i al moviment cooperatiu basc.
- La composició del propi alumnat, amb interessos comuns i una diversitat interna que promou l'intercanvi.
- La oportunitat per a la producció col·lectiva de coneixement, valoritzant les aportacions de l'alumnat
- El preu i les beques

Pel que fa a les **propostes de l'alumnat per a millorar** el Postgrau, destaquen les següents:

- Plataforma digital: moodle, forum, documents, videos
- Durada més curta i sense intervals, no arribar a juliol
- Incloure més sessions per a treballar en grup
- Fer horaris de 16.45h a 20h (3h. 15 min.)
- Més visites a experiències cooperatives
- Més dinàmiques participatives
- Més materials de suport
- Potenciar les pràctiques
- Organitzar diferent el TP0 (participació a la FESC)

Pel que fa a **nous continguts a incloure** al Postgrau, l'alumnat fa les següents propostes:

- Dinàmiques de sostenibilitat d'equips
- Gestió d'assemblees

- Comunicació en ESS
- Visitar iniciatives comunitàries de Can Batlló
- Incloure metodologies d'organització i gestió del temps (com La Col)
- Cultura cooperativa
- Ecofeminisme i Agroecologia

5. VALORACIONS DES DE LA COORDINACIÓ

a. Una visió estratègica sobre l'enfortiment econòmic local amb base a l'ESS

La II edició del Postgrau ESS - Estudis Europeus (2017-2018) s'estructurà a partir de **4 grans línies de coneixement**:

- corpus general teòric de l'ESS
- intercooperació i enfortiment socioeconòmic local
- dimensió internacional i qüestions emergents
- capacitació tècnica i societària per a la creació i gestió de cooperatives

1/ El corpus de coneixement teòric de l'economia social i solidària, sobretot desplegat en el primer Mòdul, comprén la teoria de l'ESS, història del cooperativisme, finances ètiques i solidàries, balanç social, economia feminista, etc. Coneixements troncats de l'ESS, han de formar part de qualsevol programa formatiu que s'emmarqui en aquest àmbit socioeconòmic, donat que són la **visió general dels valors, les cultures i les pràctiques que conformen l'ESS**. En un moment en què els estudis sobre l'ESS són incipients a Catalunya, és necessari seguir compartint aquest coneixement transversal, com un Mòdul invariable i tanmateix obert a nous coneixements provinents de la investigació social. En aquest sentit, cal impulsar noves recerques sobre l'ESS a Catalunya, que permetin una visió més acurada, tant de la seva vessant econòmica com social, tant de la seva dimensió agregada, per subsectors productius i segons

formes societàries. Cal disposar d'aquestes dades per a poder fer anàlisis ajustats i que els continguts de les docències estiguin actualitzats. Tot i això, en la II edició del Postgrau, **aquesta primera línia de coneixement ha funcionat i ha estat degudament interioritzada pel conjunt de l'alumnat.**

2/ La **segona** línia de coneixement ha estat la vinculada a **l'enfortiment socioeconòmic local**, als ecosistemes cooperatius locals, les polítiques públiques de promoció del cooperativisme i l'ESS, els Ateneus Cooperatius, etc. Incorporada per primera vegada en la segona edició, ha estat una línia de coneixement que ha pretès estar atenta als canvis, debats i nous escenaris que en els darrers temps ha viscut l'ESS a Catalunya, i a la vegada compartir una visió estratègica sobre l'ESS. Perquè creem cooperatives? Per satisfer les nostres aspiracions personals? Per fer front a necessitats col·lectives? Ho fem de forma desendregada, com una mena de neoliberalisme ara cooperatiu? O bé ho emmarquem en una planificació democràtica vinculada a l'interés general? O al servei del desenvolupament del mercat social i les necessitats del territori? Aquesta dimensió ha tingut molt d'interés entre l'alumnat, i la seva vinculació laboral i política amb els Ateneus Cooperatius i les Xarxes Locals ha estat una de les dinàmiques que han singularitzat positivament el curs. Si bé en la II edició del Postgrau – a partir del primer Mòdul i sobretot els dos viatges a Coopcamp i Euskal herria- s'han apuntat aquestes qüestions, pensem que una tercera edició ha d'aprofundir-los i ampliar els espais de debat entre l'alumnat i els protagonistes de l'ESS, per tal d'avançar en **una visió estratègica sobre l'enfortiment econòmic local amb base al cooperativisme i l'economia social i solidària.**

3/La **tercera** línia de coneixement, al llarg de els dues edicions del postgrau, ha tingut un caràcter més contingent. Pretenia incloure visions internacionals de l'ESS, així com algunes de les qüestions emergents que amplien i transformen el corpus teòric i pràctic de l'ESS: cooperativisme de plataforma, la dimensió comunitària, etc. No obstant, tal i com estava plantejat, pensem que pateix d'una manca de coherència lògica que obliga a repensar-lo, i a tenir en compte també les demandes expressades per l'alumnat de nous continguts. Així, aquest segon Mòdul serà reorganitzat i ampliat en sessions per a poder plantejar amb més claredat les propostes que de forma local i global es donen als **reptes emergents de l'ESS**: mantenint qüestions com les **migracions** o el **cooperativisme de plataforma**, es treballaran també **sectors productius** que poden transformar el model econòmic: la **cadena productiva agroecològica**, la **Cultura Cooperativa** i la gestió comunitària d'equipaments públics, i la **Mobilitat sostenible** i cooperativa, promovent visites als nuclis que impulsin aquests processos.

4/ La quarta línia ha estat centrada en la **capacitació tècnica i societària de l'alumnat**, tant per a crear una cooperativa pròpia com per acompanyar la creació de cooperatives en tant que personal tècnic d'un

ateneu cooperatiu, per exemple. Aquesta línia, concretada en el 3 Mòdul, ha funcionat correctament i en tot cas s'ampliarà amb docències sobre **Grups Cooperatius, Gestió del Temps i Estratègies Comunicatives de l'ESS**.

Les línies de coneixement que articularan la propera edició del postgrau seran, doncs a) corpus general teòric de l'ESS, b) intercooperació i enfortiment socioeconòmic local, c) qüestions emergents i sectors productius i d) capacitació tècnica i societària per a la creació i gestió de cooperatives

b. Consideracions generals i reptes de futur

En la II edició del Postgrau ha sigut difícil aconseguir una cohesió grupal de l'alumnat tan elevada com l'anterior edició. En primer lloc, el curs d'enguany ha estat ple de sobresalts a causa de la situació política viscuda a Catalunya, de mobilització social continuada i repressió policial, fet que ha impactat en l'estat d'ànim, concentració i assistència de l'alumnat. En segon lloc, l'augment de número d'alumnes (de 17 a 25) ha significat no únicament més dificultats de tutorització sinó més diversitat de situacions personals i disponibilitats de l'alumnat, fet que ha contribuït a baixar el nivell d'assistència i d'abandonament del curs. En tercer, un element tan positiu com que **el 41% de l'alumnat hagi trobat o canviat de feina durant el curs en entitats de l'ESS**, també ha contribuït a fer més irregular l'assistència.

Per tant, de cara a les properes edicions, proposem una sèrie de mesures per a millorar la cohesió grupal i millorar l'experiència pedagògica:

- limitar l'alumnat a 20 places i pujar lleugerament preus, tot mantenint beques a tothom qui ho necessiti
- a nivell d'acreditacions, posar en marxa la conversió del curs en un Postgrau propi de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, per tal de consolidar el curs acadèmicament
- implementació de moodle per a coordinar el curs, amb materials, forums i organització de les sessions
- potenciar les pràctiques en empreses cooperatives